

2.12. Dziewczynka ciągnie sanki

Dziewczynka ciągnie sanki o masie 20 kg po płaskim zaśnieżonym chodniku. Prędkość sanek jest stała. Współczynnik tarcia dynamicznego między płozami a chodnikiem wynosi 0,1; kąt pomiędzy sznurkiem a chodnikiem wynosi 30° . Wyznacz:

- 1) przyspieszenie sanek,
- 2) wartość siły, którą dziewczynka działa na sanki,
- 3) wartość siły nacisku, którą sanki działają na chodnik,
- 4) wartość siły tarcia działającej na sanki.

Zapis danych

$m = 20 \text{ kg}$ – masa sanek,

$f_d = 0,1$ – współczynnik tarcia dynamicznego między płozami a chodnikiem,

$\varphi = 30^\circ$ – kąt pomiędzy sznurkiem a chodnikiem,

$a = ? \text{ (m s}^{-2}\text{)}$ – przyspieszenie sanek,

$T = ? \text{ (N)}$ – wartość siły, którą dziewczynka działa na sanki,

$N = ? \text{ (N)}$ – wartość siły nacisku sanek na chodnik,

$F_T = ? \text{ (N)}$ – wartość siły tarcia działającej na sanki.

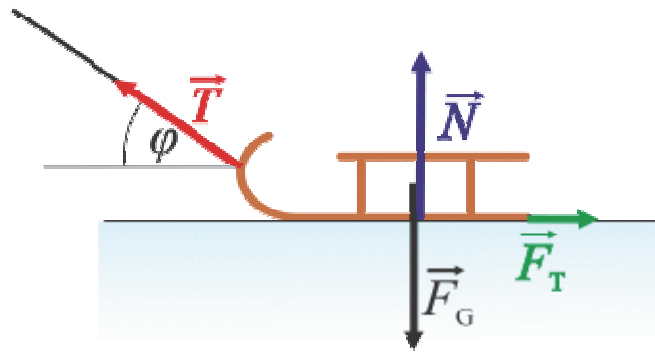
Podpowieź 1

Zastanów się, co oznacza warunek stałej prędkości – jakie to ma konsekwencje, jeśli chodzi o przyspieszenie (a więc i siłę wypadkową). Naskicuj ilustrację, zaznaczając na niej wszystkie siły działające na sanki. Wykorzystaj 2. zasadę dynamiki Newtona ($\Sigma \vec{F} = m\vec{a}$) i napisz równanie ruchu dla sanek.

ROZWIĄZANIE

Przyspieszenie sanek:

Ponieważ prędkość sanek jest stała, ich przyspieszenie wynosi zero ($\vec{a} = 0$).

<http://physicstasks.eu>

Siły działające na sanki:

$\vec{F}_G$ – siła ciężkości,

$\vec{N}$ – siła reakcji, którą chodnik działa na sanki,

$\vec{T}$ – poszukiwana siła ciągu, z jaką dziewczynka ciągnie sanki,

$\vec{F}_T$ – siła tarcia pomiędzy sankami a chodnikiem.

Równanie ruchu dla sanek:

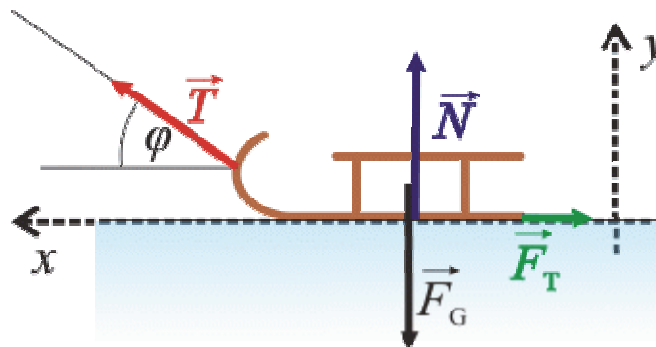
$$\vec{F}_G + \vec{N} + \vec{T} + \vec{F}_T = m\vec{a} = 0. \quad (1)$$

Podpowiedź 2

Równanie ruchu powinniśmy zapisać skalarnie. Wprowadźmy układ współrzędnych, znajdziemy składowe sił w kierunkach osi układu i zapiszmy dla tych składowych równania ruchu.

ROZWIĄZANIE

Oś x przyjmujemy zgodnie z kierunkiem ruchu, a oś y prostopadle do podłoża.

<http://fyzikalniulohy.cz>

Dla składowych wzdłuż osi x :

$$T \cos \varphi - F_T = 0. \quad (2)$$

Dla składowych wzdłuż osi y :

$$N + T \sin \varphi - F_G = 0. \quad (3)$$

Uwaga: Wybór osi i ich zwrotów jest w dużej mierze dowolny.

Podpowiedź 3

Zastanów się, od czego zależy wartość siły ciągu i jak możemy ją wyznaczyć. Jeżeli ruch jest jednostajny, siła ta musi równoważyć siłę tarcia (pamiętaj tylko, że siła ciągu działa pod pewnym kątem do poziomu!).

ROZWIĄZANIE

Siłę tarcia wyznaczymy na podstawie siły nacisku sanek na chodnik, która zgodnie z 3. zasadą dynamiki Newtona jest równa sile reakcji chodnika na sanki.

Siłę tarcia F_T możemy więc zapisać jako:

$$F_T = N f_d. \quad (4)$$

Siłę N reakcji chodnika na sanki, otrzymamy z równania (3):

$$N = mg - T \sin \varphi. \quad (5)$$

Z równań (4) i (5) uzyskamy:

$$F_T = f_d(mg - T \sin \varphi). \quad (6)$$

Wielkość (6) podstawiamy do równania (2):

$$\begin{aligned} T \cos \varphi - f_d(mg - T \sin \varphi) &= 0, \\ T \cos \varphi - f_d mg + f_d T \sin \varphi &= 0, \\ T(\cos \varphi + f_d \sin \varphi) - f_d mg &= 0. \end{aligned} \quad (7)$$

Z równania (7) pozostaje już tylko wyrazić siłę ciągu:

$$T = \frac{mg f_d}{\cos \varphi + f_d \sin \varphi}. \quad (8)$$

Podpowiedź 4

Siła, którą sanki naciskają na chodnik, jest zgodnie z 3. zasadą dynamiki Newtona równa sile, którą chodnik działa na sanki. Wartość siły N , którą chodnik działa na sanki, została już określona w równaniu (5):

$$N = mg - T \sin \varphi.$$

Trzeba jeszcze podstawić wyrażenie na siłę ciągu.

ROZWIĄZANIE

Siła N , którą chodnik działa na sanki, jest określona równaniem (5):

$$N = mg - T \sin \varphi.$$

Podstawimy za T wyrażenie (8), otrzymując:

$$\begin{aligned} N &= mg - \frac{mg f_d}{\cos \varphi + f_d \sin \varphi} \sin \varphi = mg \left(1 - \frac{f_d \sin \varphi}{\cos \varphi + f_d \sin \varphi} \right) = mg \left(\frac{\cos \varphi}{\cos \varphi + f_d \sin \varphi} \right) = \\ &= mg \left(\frac{1}{1 + f_d \tan \varphi} \right). \end{aligned} \quad (9)$$

Podpowiedź 5: Wartość siły tarcia F_T została już określona wzorem (4):

$$F_T = N f_d.$$

Wystarczy podstawić wyrażenie na siłę nacisku.

ROZWIĄZANIE

Siłę tarcia F_T określamy wzorem (4): $F_T = N f_d$.

Podstawmy do równania (4) za N wyrażenie z równania (9), otrzymamy:

$$F_T = mg \left(\frac{1}{1 + f_d \tan \varphi} \right) f_d. \quad (10)$$

Uwaga: Siła tarcia F_T nie jest określona jako $mg f_d$, gdyż ciągnięcie za sznurek (pod kątem 30°) zmniejsza siłę nacisku na chodnik, N jest więc mniejsze niż mg .

ROZWIĄZANIE LICZBOWE CZĘŚCI 1 – przyspieszenie sanek.

Ponieważ prędkość sanek jest stała, zgodnie z pierwszą zasadą dynamiki przyspieszenie sanek jest równe zero ($a = 0$).

Odpowiedź: Przyspieszenie sanek a wynosi zero.

ROZWIĄZANIE LICZBOWE CZĘŚCI 2 – wartość siły, z którą dziewczynka ciągnie sanki.

Do równania (8) podstawiamy dane:

$$T = \frac{20 \cdot 9,81 \cdot 0,1}{\cos 30^\circ + 0,1 \cdot \sin 30^\circ} = \frac{19,62}{\frac{\sqrt{3}}{2} + 0,1 \cdot 0,5} \text{ N},$$
$$T = 21,4 \text{ N}.$$

Odpowiedź

Wartość siły T , z jaką dziewczynka ciągnie sanki, wynosi 21,4 N.

ROZWIĄZANIE LICZBOWE CZĘŚCI 3 – wartość siły reakcji.

Podstawmy dane do równania (9):

$$N = 20 \cdot 9,81 \left(\frac{1}{1 + 0,1 \tan 30^\circ} \right) = 196,2 \left(\frac{1}{1 + 0,1 \frac{\sqrt{3}}{3}} \right) = 185,5 \text{ N}.$$

Odpowiedź

Wartość siły reakcji N , którą chodnik działa na sanki, wynosi 185,5 N.

ROZWIĄZANIE LICZBOWE CZĘŚCI 4 – wartość siły tarcia.

Do równania (10) podstawmy dane:

$$F_T = 20 \cdot 9,81 \left(\frac{1}{1 + 0,1 \tan 30^\circ} \right) 0,1 = 19,62 \left(\frac{1}{1 + 0,1 \frac{\sqrt{3}}{3}} \right) = 18,6 \text{ N}.$$

Odpowiedź

Wartość siły tarcia F_T działającej na sanki wynosi 18,6 N.

PEŁNA ODPOWIEDŹ

- 1) Przyspieszenie sanek a wynosi zero.
- 2) Wartość siły, z którą dziewczynka ciągnie sznurek, wynosi

$$T = \frac{mgf_d}{\cos \varphi + f_d \sin \varphi} = 21,4 \text{ N}.$$

- 3) Wartość siły nacisku sanek na chodnik wynosi

$$N = mg \left(\frac{1}{1 + f_d \tan \varphi} \right) = 185,5 \text{ N}.$$

- 4) Wartość siły tarcia działającej na sanki wynosi

$$F_T = mg \left(\frac{1}{1 + f_d \tan \varphi} \right) f_d = 18,6 \text{ N}.$$